

УДК 331.1

DOI: <https://doi.org/10.32840/2522-4263/2021-2-3>

Івашченко М.В.

*кандидатка економічних наук, доцентка,
доцентка кафедри економічної теорії**Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого*

Ivashchenko Maryna

*Ph.D., Associate Professor,**Associate Professor of the Department of Economic Theory
Yaroslav Mudryi National Law University*

ЗМІНИ НА РИНКУ ПРАЦІ В УМОВАХ КАРАНТИННИХ ОБМЕЖЕНЬ: ГЕНДЕРНИЙ АСПЕКТ

CHANGES IN THE LABOR MARKET IN QUARANTINE RESTRICTIONS: GENDER ASPECT

АНОТАЦІЯ

У статті простежено наслідки економічної кризи на ринку праці внаслідок пандемії. Узагальнено втрати світового ринку праці в 2020 р. та прогнози на 2021 р. Обґрунтовано нерівномірний розподіл негативних наслідків між жінками та чоловіками. Простежено переважаючу присутність жінок у галузях, що найбільш постраждали. Виявлено аналогічні тенденції на ринках праці США та країн Європи. Узагальнено заходи на рівні домогосподарств, фірм та держави щодо усунення негативних наслідків карантинних обмежень на професійний розвиток жінок. Сформульовано необхідність виявлення потреб та проблем працівників фірмами та відповідного коригування політики підприємства для їх вирішення; наведено аргументи на користь гнучкого робочого графіку та забезпечення співробітників віддаленим доступом до внутрішньофірмової інформації. Запропоновано короткострокові та довгострокові державні заходи з підтримки родин із дітьми.

Ключові слова: ринок праці, наслідки пандемії, рівень безробіття, гендерні відмінності безробіття, професійний розвиток жінок.

АННОТАЦИЯ

В статье прослеживаются последствия экономического кризиса на рынке труда вследствие пандемии. Осуществлен обзор потерь мирового рынка труда в 2020 г. и прогнозы на 2021 г. Обосновано неравномерное распределение негативных последствий между женщинами и мужчинами. Прослежено преобладающее присутствие женщин в наиболее пострадавших отраслях. Выявлены аналогичные тенденции на рынке труда США и стран Европы. Обобщены мероприятия на уровне домохозяйств, фирм и государства по устранению негативных последствий карантина на профессиональное развитие женщин. Сформулирована необходимость выявления потребностей и проблем работников фирмами и соответствующей корректировки политики предприятия для их решения; приведены аргументы в пользу гибкого рабочего графика и обеспечения сотрудников удаленным доступом к внутрифирменной информации. Предложены краткосрочные и долгосрочные государственные меры по поддержке семей с детьми.

Ключевые слова: рынок труда, последствия пандемии, уровень безработицы, гендерные различия безработицы, профессиональное развитие женщин.

ANNOTATION

The economic crisis caused by the current pandemic that has led to a sharp decline in demand in both the Ukrainian labor market and globally. Employment in the world in 2020 fell not only due to job loss, but also due to inaction: people left the labor market because they could not work due to lockdowns. Problems in the labor market affected more women than men. In all regions of the world, women are more likely to become economically inactive, in

other words to drop out of the workforce during this crisis. One of the groups of women at particular risk are women in various occupations who have children of preschool or primary school age. As a result, more than a quarter of working women are considering slowing down their careers or giving up work altogether due to the forced stay of children at home. The most popular women's professions are related to education, training, care and intensive interpersonal communication. The most risky areas in terms of virus infection – medicine, education, household services, retail trade, etc. — are represented mainly by employed women. Considering the specifics of pandemic measures, it is obviously that the service sector has suffered the most from lockdowns and quarantine restrictions. Similar data are published in European and American statistical reports. More women than men are employed in personal care, cleaning and education. The solution of this problem can be considered in three ways simultaneously: at the level of households, enterprises and the state. For households, a more proportionate redistribution of a woman's responsibilities to other family members may be a possible outcome. Businesses may also take a number of measures to mitigate the impact and offset gender disparities in the labor market caused by quarantine restrictions. The state should consider and approve short-term support scenarios for families with children, examples of which can be seen in European countries. Public policy in the long-term should be aimed at forming and introducing into society the norm of the need for active engagement men in household chores and child care on par with women.

Key words: labor market, pandemic-related consequences, unemployment rate, gender differences in unemployment, professional development of women.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Нинішня пандемія, що викликала економічну кризу, зумовила різке скорочення попиту як на українському на ринку праці, так і на глобальному. Міжнародна організація праці (МОП), що є профільним агентством ООН, зазначає, що цю кризу за глибиною та ступенем ураження світової економіки можна порівняти хіба що з Великою депресією. Такі висновки базуються на розрахунках, згідно з якими в 2020 р. пандемія знищила на глобальному ринку робочої сили 225 млн робочих місць, при цьому ще й скоротила робочий час на 8,8%. Зазначені показники вчетверо перевищують наслідки глобальної фінансової кризи 2008–2009 рр.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв’язання даної проблеми і на які спирається автор. Пандемія, увірвавшись у життя всього світу, спричинила глобальні зміни в усіх сферах життєдіяльності людського суспільства, характер та глибина яких усебічно досліджується науковцями, аналітиками міжнародних організацій тощо. Серед численних досліджень є й публікації, присвячені ринку праці. Прояви пандемії на глобальному ринку праці досліджуються Міжнародною організацією праці [2]. Питання гендерних відмінностей наслідків пандемії відзначаються дослідниками США [3; 9] та Європи [8]. В Україні аналогічні тенденції відзначаються як Державною службою зайнятості [5], так і різноманітними аналітичними дослідженнями [6; 9].

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою дослідження є виявлення впливу пандемії на ринок праці з погляду гендерних відмінностей цього впливу та формулювання заходів, необхідних для усунення негативних наслідків карантинних обмежень на професійне зростання жінок.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Як зазначається у звітах МОП, не менше половини втраченого робочого часу є наслідком скорочення ділової активності компаній, зумовленого карантинними обмеженнями. Порівняно з 2019 р. у 2020 р. зайнятість зменшилася на 114 млн осіб. Частина населення стала економічно неактивною через те, що вони або покинули роботу, або занадто довго тривають її пошуки. Окрім того, безробіт-

тя має специфічні риси: 71% втрат зайнятості (81 млн людей) стався у формі бездіяльності (втрата економічної активності відбулася через нокдаун).

Унаслідок зазначених процесів сукупні доходи працівників у світі скоротилися на 8,3%, на 3,7 трлн дол., що становить 4,4% глобального ВВП [1].

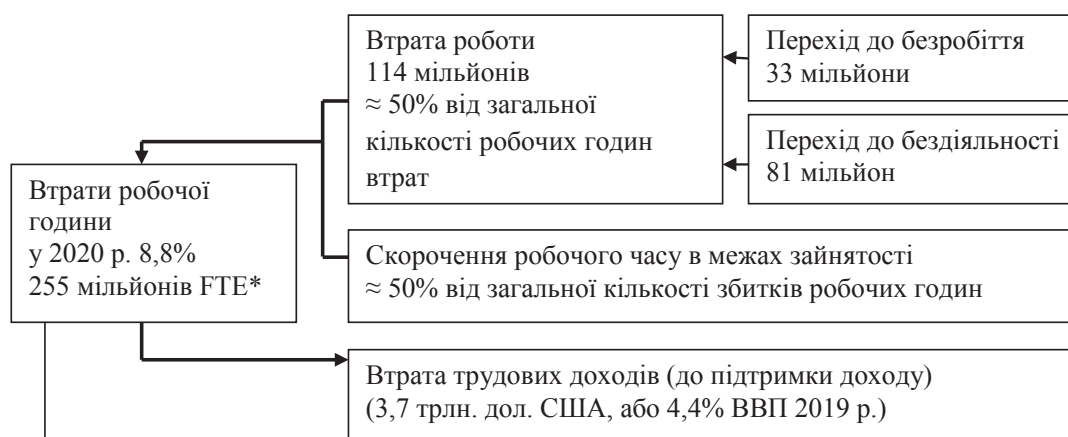
У звіті МОП також простежено гендерні тенденції проблем на ринку праці: аналіз свідчить, що вони більше торкнулися жінок, аніж чоловіків. У масштабі глобального ринку праці співвідношення втрати зайнятості серед жінок становлять 5% порівняно з 3,9% серед чоловіків. В абсолютних числах утрата більша для чоловіків (80 млн), аніж для жінок (64 млн), оскільки завжди має місце гендерний розрив у показниках участі в робочій силі. У всіх регіонах світу саме для жінок існує більша ймовірність стати економічно неактивними, тобто випасти з робочої сили протягом цієї кризи [2].

Узагальнення втрат світового ринку праці в 2020 р. та прогнози на 2021 р. представлено на рис. 1.

Через карантинні обмеження жінки ризикують утратити десятиліття прогресу на робочому місці. За останні півстоліття жінки досягли успіху на робочому місці з погляду заробітку, зайнятості та кар’єри [3]. Пандемія COVID-19 ризикує скасувати багато із цих надбань за лічені місяці.

Однією з груп жінок, які перебувають в особливому ризику, є жінки в різних професійних галузях, що мають дітей дошкільного або молодшого шкільного віку. Навіть якщо ці жінки

Втрати робочого часу, зайнятості та трудових доходів у 2020 році

Втрати робочого часу: квартальні тенденції в 2020 році та прогнози на 2021 рік

	2020 щоквартально				Проекція 2021 року		
	Q1	Q2	Q3	Q4	Базовий рівень	Оптимістичний	Песимістичний
%	5,2	18,2	7,2	4,6	3,0	1,3	4,6
FTE * (млн.)	150	525	205	130	90	36	130

* FTE: еквівалент роботи на повний робочий день (за умові 48-годинного робочого тижня)

Рис. 1. Оцінки робочого часу, зайнятості та доходу від праці, втрачених у 2020 р., та прогнози на 2021 р. [1]

мають перспективну роботу з хорошим доходом, кар'єрне та професійне зростання, багато з них змушені скоротити робочий час або взагалі припинити роботу через необхідність догляду за дітьми. Як в Україні, так і у світі у цілому більша частина обов'язків з догляду за дітьми в домогосподарстві припадає саме на жінку.

Як результат, більше чверті працюючих жінок розглядають можливість уповільнення кар'єрного зростання або взагалі відмови від роботи через вимушене перебування вдома дітей. При цьому рівень участі жінок у ринку праці продовжує падати швидше, ніж у чоловіків [4].

Згідно з даними Державної служби зайнятості, у другому кварталі 2020 р. спостерігається як зростання безробіття, так і стрімке скорочення кількості економічно активного населення. Загалом кількість зайнятих в Україні за цей час зменшилася на 1,2 млн осіб.

Загальна кількість зареєстрованих безробітних станом на кінець травня становила 511 тис 388 осіб, що майже на 59% більше порівняно з травнем 2019 р. При цьому трохи більше 57% від зареєстрованих безробітних становлять жінки. Якщо подивитися на структуру безробітних із погляду професійного розподілу, то найбільша їх частка припадає на ті сфери, де переважно працюють жінки: працівники у сфері торгівлі, громадського харчування та послуг [5].

Станом на 25 січня 2021 р. у статусі безробітного зареєстровано 485,3 тис українців, що на 33% більше, ніж у січні 2020 р.; 420,7 тис українців одержували допомогу з безробіття, що на 136,7% більше, ніж на відповідний період минулого року [5].

Особливостями змін стану ринку праці в Україні є те, що частина зайнятої робочої сили змушена перебувати в неоплачуваній відпустці або зменшити обсяги зайнятості. За різними оцінками, не менше ніж 17% робочої сили перебували у стані такого прихованого безробіття [6]. Коли в листопаді у зв'язку зі зростанням захворюваності було введено карантин вихідного дня, це спровокувало наступний виток зростання безробіття: кількість безробітних на початок грудня 2020 р. зросла до 420 тис осіб.

Зазначена тенденція свідчить про те, що рівень безробіття в Україні зростає. Серед зареєстрованих безробітних більшість становлять жінки. Ситуація ускладнюється не лише зменшенням пропозицій на ринку праці, а й проблемами, з якими жінки стикаються абсолютно на всіх етапах працевлаштування.

У розподілі професій також спостерігається гендерний аспект. Деякі дослідники вживають терміни «жіночі професії» та «чоловічі професії». Зазвичай жіночі професії пов'язані з вихованням, навчанням, опікою й інтенсивним міжособистісним спілкуванням. Найзатребуванішими жіночими професіями є: продавець-консультант, бухгалтер, оператор call-центру, касир, менеджер із персоналу, секретар (помічник керівника), покоївка, медсестра, няня, ви-

хователь, учитель, викладач, репетитор, швачка, менеджер із туризму, організатор заходів, перукар, майстер нігтьового сервісу, косметолог, психолог, провідниця, стюардеса, моделі й танцівниці [7].

Відповідно, можна відокремити й сфери діяльності, де зайняті переважно жінки: медицина, освіта, побутові послуги, роздрібна торгівля тощо, причому ці ж сфери є й найризикованішими з погляду зараження вірусом, оскільки передбачають безпосередній контакт. Ураховуючи специфіку пандемічних заходів, очевидним є той факт, що сфера послуг постраждала найбільше від локдаунів та карантинних обмежень. Основний удар на себе прийняли три сфери: туризм, ресторанний бізнес та розважальний бізнес, діяльність яких постраждала найбільше.

Аналогічні дані оприлюднені і в європейських статистичних звітах. У країнах Європейського Союзу жінки переважають у сфері особистого догляду, клінінгу та освіти.

Серед найпоширеніших 20 професій, які охоплюють 76% зайнятих в ЄС, найбільше жінок задіяно у сферах діяльності, пов'язаних з особистим доглядом (89%), прибиранням (84%), роботою в офісі (80%), охороною здоров'я (78%) та освітою (71%) [8]. У цих же звітах зазначається, що жінки відчують значне збільшення навантаження із ведення домашнього господарства та піклування про дітей.

Оскільки жінки, як правило, несуть відповідальність за організацію догляду за дитиною для своїх сімей, вимоги до їх часу значно зросли під час пандемії, що так само підтверджують і дослідження, що проводилися у США в лютому до першого піку в квітні 2020 р. Звіти показують, що матері з малими дітьми скоротили робочий час у чотири-п'ять разів більше, ніж батьки, посилюючи гендерну різницю в робочому годині на 20–50% [3].

Унаслідок обмежень роботи дитсадків, шкіл та позашкільних закладів дитячої освіти відбувається різке зростання навантаження на жінок, у яких є діти, а загалом це більше ніж половина як безробітних, так і зайнятих жінок.

Це спричиняє ускладнення як для жінок, сфера зайнятості яких не передбачає дистанційної роботи (особливо якщо немає з ким залишити дітей), так і жінок, що, працюючи дистанційно, мають одночасно доглядати за дітьми.

Через це жінки змушені постійно ухвалювати рішення між професійними обов'язками та батьківськими. Чим довше триває пандемія, тим більше вона загрожує нанесенням незворотної шкоди здатності жінок прогресувати у своїй кар'єрі та покращувати своє матеріальне становище. Однак цей процес не є неминучим, якщо компанії здійснюватимуть заходи щодо запобігання цим негативним наслідкам.

Слід зазначити, що і більш ранні дослідження, які проводилися у США до коронакризи, зазначали, що нерівномірний розподіл домашніх

обов'язків є однією з основних причин, чому жінки в середньому отримують меншу оплату праці, ніж чоловіки, і відстають від них у кар'єрному розвитку [9]. Причому ця тенденція простежується ще з дитинства, коли здійснюється формування сімейних ролей.

Дослідження, проведене в Україні (Соціологічна група «Рейтинг») на початку 2020 р., доводить, що в українському суспільстві укорінена думка про те, що найважливіше завдання жінки – піклуватися про дім і сім'ю (83%), а чоловіка – заробляти гроші (75%) [10].

Висновки з цього дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямку. Розв'язання проблеми, якій присвячена стаття, може лежати одразу в трьох площинах: на рівні домогосподарств, на рівні підприємств та на рівні держави.

Стосовно домогосподарств, то можливим виходом із ситуації може стати більш пропорційний перерозподіл обов'язків жінки на інших членів родини.

Підприємства також можуть задіяти низку заходів для пом'якшення впливу та компенсування гендерних диспропорцій на ринку праці, породжених карантинними обмеженнями.

Першим кроком може стати опитування працівників для виявлення їхніх потреб та проблем, що виникли у зв'язку із зазначеними обмеженнями. Це дасть змогу скоригувати політику підприємства на вирішення унікальних проблем та ситуацій працівників. Це ж спілкування дає змогу більш ефективно та рівномірно розподіляти навантаження між усіма працівниками.

Жінки, які піклуються про маленьких дітей, особливо потребують гнучкого робочого графіку, створення якого допоможе їй розподіляти свій час між виконанням родинних обов'язків та робочих без шкоди для тих й інших. Такий саме гнучкий графік може бути потрібний і чоловікам, щоб вони могли виконувати частину обов'язків із догляду за дитиною, даючи жінкам змогу витратити більше часу на професійну роботу.

Організація роботи у дистанційному режимі також зобов'язує фірми забезпечити кожному співробітнику віддалений доступ до внутрішньофірмової інформації.

Компанії повинні розуміти, що гендерні упредження ще більше ставлять жінок у невигідне становище на ринку праці під час кризи. Ось чому найкращою та найважливішою стратегією для забезпечення процвітання жінок та подальшого досягнення успіху в бізнесі та суспільстві є збільшення їх представництва та включення на всіх рівнях планування та прийняття рішень.

Отже, проблеми ринку праці, пов'язані з гендерною нерівністю, завжди мали місце як в Україні, так і в розвинутих країнах світу, а нинішня пандемія та карантинні обмеження їх суттєво примножили. Держава має розробити та запровадити програми адресної підтримки

родин із дітьми, приклади яких можемо побачити в країнах Європи.

Оскільки найбільша частка жіночих обов'язків припадає на догляд за дітьми, то актуальною є підтримка роботи дитячих садків, що особливо актуально для людей, які працюють у сфері критичної інфраструктури (медицина, публічний транспорт, доставка та продаж предметів першої необхідності, комунальне господарство, поліція, важливі державні службовці) або не можуть працювати дистанційно через особливості професії. У цьому ж разі актуальним може бути надання додаткової оплачуваної відпустки по догляду за дитиною у разі такої потреби одному з батьків. Підприємці та самозайняті особи можуть бути підтримані державою монетарними заходами не тільки у разі зупинки їхньої діяльності через локдаун, а й у разі обмежень у роботі дитячих закладів освіти. Така допомога може надаватися у вигляді цифрової інфраструктури підтримки малого бізнесу, такої як «Дія.Бізнес» [11].

Нарешті, державна політика має бути націлена на формування та укорінення в суспільній свідомості норми щодо важливості більш рівномірного розподілу домашніх обов'язків та догляду за дітьми між чоловіками і жінками.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Коронакриза на ринку праці стала найгіршою з часів Великої депресії – ООН. *Укрінформ*. 26.01.2021. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-world/3178050-koronakrizana-rinku-stala-najgirsou-z-casiv-velikoi-depresii-on.html>.
2. ILO Monitor: COVID-19 and the world of work. Seventh edition Updated estimates and analysis. *International Labour Organization*. 25 January 2021. URL: https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---dgreports/---dcomm/documents/briefingnote/wcms_767028.pdf.
3. Women risk losing decades of workplace progress due to COVID-19 – here's how companies can prevent that. *The Conversation*. October 5, 2020. URL: <https://theconversation.com/women-risk-losing-decades-of-workplace-progress-due-to-covid-19-heres-how-companies-can-prevent-that-145073>.
4. Рынок труда Украины, гендерное неравенство и трудовая миграция: опыт карантина. *Epravda*. 15 января 2021. URL: <https://www.epravda.com.ua/rus/columns/2021/01/15/670012/>.
5. Рівень безробіття в Україні зріс на третину за рік. Допомогу з безробіття отримують на 136,7% більше українців. *Ліга Бізнес*. URL: https://lb.ua/society/2021/01/25/476069_riven_bezrobittya_ukraini_zris.html#:~:text=Допомогу%20з%20безробіття%20отримують%20на%20136%2C7%25%20більше%20українців.&text=Станом%20на%2025%20січня%202021,інформує%20пресслужба%20Державної%20служби%20зайнятості.
6. Україна-2020: завищені сподівання, неочікувані виклики, інерційний рух. Прогнози-2021. Громадська думка про підсумки 2020 р. RAZUMKOV CENTRE. Київ, 2021. 304 с.
7. Чи існують суто жіночі професії? *Профорієнтатор*. 08.03.2015. URL: <http://proforientator.info/?p=6197>.
8. Прибиральниці, лікарки та освітянки: у ЄС назвали «жіночі» професії. *Бізнес*. 09.03.2019. URL: <https://business>.

- rayon.in.ua/news/59876-pribiralnitsi-likarki-ta-osvitiianki-u-es-nazvali-zhinochi-profesiyi.
9. Claire Cain Miller. A «Generationally Perpetuated» Pattern: Daughters Do More Chores. *The New York Times*. Aug. 8, 2018. URL: <https://www.nytimes.com/2018/08/08/upshot/chores-girls-research-social-science.html?rref=collection%2Ftimestopic%2FParenting>.
  10. Роль жінок в українському суспільстві. *Соціологічна група «Рейтинг»*. 04.03.2020. URL: http://ratinggroup.ua/research/ukraine/rol_zhenschin_v_ukrainskom_obschestve.html?fbclid=IwAR3OBhofr7YgLLk-XMfF0Dsu_zlAcapJBwWdTqdELDiEh7f3VUESGZiv4FM.
  11. Овсієнко О.В. Цифрові платформи підтримки малого бізнесу в Україні. *Інтернет-конференції ХНУМГ ім. О.М. Бекетова*. 2021. URL: <https://ojs.kname.edu.ua/index.php/area/article/download/2783/2644>.

REFERENCES:

1. 1. Koronakryza na rynku pratsi stala nayhirshoyu z chasiv Velykoyi depresiyi – OON [The coronary crisis in the labor market was the worst since the Great Depression – the UN]. *Ukrinform*. 26.01.2021. Available at: <https://www.ukrinform.ua/rubric-world/3178050-koronakryza-na-rinku-praci-stala-naj-girsou-z-casiv-velikoi-depresii-oon.html> (accessed 12 March 2021).
2. ILO Monitor: COVID-19 and the world of work. Seventh edition Updated estimates and analysis. *International Labour Organization*. 25 January 2021. Available at: https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---dgreports/---dcomm/documents/briefingnote/wcms_767028.pdf (accessed 21 March 2021).
3. Women risk losing decades of workplace progress due to COVID-19 – here's how companies can prevent that. *The Conversation*. October 5, 2020. Available at: <https://theconversation.com/women-risk-losing-decades-of-workplace-progress-due-to-covid-19-heres-how-companies-can-prevent-that-145073> (accessed 21 March 2021).
4. Rynok truda Ukrainy, gendernoye neravenstvo i trudovaya migratsiya: opyt karantina [Labor market of Ukraine, gender inequality and labor migration: the experience of quarantine]. *Epravda*. January 15 2021. Available at: <https://www.epravda.com.ua/rus/columns/2021/01/15/670012/> (accessed 15 March 2021).
5. Riven' bezrobittya v Ukrayini zris na tretynu za rik. Dopomohu z bezrobittya otrymuyut' na 136,7% bil'she ukrayintsv [The unemployment rate in Ukraine has risen by a third over the year. 136.7% more Ukrainians receive unemployment benefits]. *Business League*. Available at: https://lb.ua/society/2021/01/25/476069_riven_bezrobittya_ukraini_zris.html#:~:text=Допомогу%20з%20безробіття%20отримують%20на%20136%207%25%20більше%20українців.&text=Станом%20на%2025%20січня%202021,інформує%20пресслужба%20Державної%20служби%20зайнятості (accessed 12 March 2021).
6. Ukrayina-2020: zavysycheni spodivannya, neochikuvani vyklyky, inertsiynyy rukh Prohnozy-2021 Hromads'ka dumka pro pidsumky 2020 r. [Ukraine-2020: inflated expectations, unexpected challenges, inertial movement Forecasts-2021 Public opinion on the results of 2020]. RAZUMKOV CENTRE. Kyiv: 2021, 304 p.
7. Chy isnuuyut' suto zhinochi profesiyi? [Are there purely female professions?] Professional orientation. 08.03.2015. Available at: <http://proforientator.info/?p=6197> (accessed 24 March 2021).
8. Prybyral'nytsi, likarky ta osvityanky: u YES nazvaly «zhinochi» profesiyi. [Cleaners, doctors and educators: in the EU called "women's" professions]. *Business*. 09.03.2019. Available at: <https://business.rayon.in.ua/news/59876-pribiralnitsi-likarki-ta-osvitiianki-u-es-nazvali-zhinochi-profesiyi> (accessed 24 March 2021).
9. Claire Cain Miller (2018). A «Generationally Perpetuated» Pattern: Daughters Do More Chores. *The New York Times*. Aug. 8, 2018. Available at: <https://www.nytimes.com/2018/08/08/upshot/chores-girls-research-social-science.html?rref=collection%2Ftimestopic%2FParenting> (accessed 24 March 2021).
10. Rol zhynok v ukrayinskomu suspilstvi [The role of women in Ukrainian society]. *Sociological group "Rating"*. 04.03.2020. Available at: http://ratinggroup.ua/research/ukraine/rol_zhenschin_v_ukrainskom_obschestve.html?fbclid=IwAR3OBhofr7YgLLk-XMfF0Dsu_zlAcapJBwWdTqdELDiEh7f3VUESGZiv4FM (accessed 25 March 2021).
11. Ovsienko O.V. (2021) Tsyfrovі platformy pidtrymky maloho biznesu v Ukrayini [Digital platforms for small business support in Ukraine]. *Internet conferences of KhNUMG named after OM Beketova*, 2021. Available at: <https://ojs.kname.edu.ua/index.php/area/article/download/> (accessed 30 March 2021).